

Eltelt a rendszerváltás után 20 év és a magyar épületgépész társadalom a jelentős fejlődés és eredmények ellenére gyakran rossz kedvű, elégedetlen, frusztrált, ingerült, haragos. A 20. évben vagyis tavaly, kevés szó esett a szakma médiumaiban és nyilvános rendezvényein a szakma hangulatáról, állapotáról. Ezért és a rosszkezd nagysága miatt indokolt a helyzet elemzése.

Melyek ennek a rossz hangulati, érzelmi állapotnak az okai, gyökerei?

A Magyar Épületgépészek Szövetsége tavaly elvégzett kutatása alapján a legégetőbb problémák – a szakmai jellegű problémákat megelőzve! – az egész gazdasági életet vagy az építőipart is jellemző problémák: fővállalkozói visszaélések, kinnlevőségek, korrupció, kiszámíthatatlan gazdasági környezet.

A közvélemény-kutatás az ún. szakmai problémákat is feltárta, ezek közül a legsúlyosabbnak az alábbiakat tartották a válaszadók: igénytelen kivitelezések, végezetség és jogosultság nélküli munkavégzés, kevés a jó szakmunkás, kéményseprő tevékenység elavult szabályozása. Szakmai körökben gyakoriak a következő panaszok is: nincs támogatás a hatékony vagy megújuló technikákra, korszerűtlen a szakképzés, kevés a jó mérnök, kaszálnak egyes felnőttképzők, bürokratikus a kamara.

A magyar épületgépész társadalom belső állapotát jellemezve talán nem tévedek nagyot, ha azt írom: többnyire gyenge a szakma akaratképzése, összetartása, belső nyilvánossága, civil aktivitása és bátorsága. Alacsony a szakma önbecslése, gyakori, hogy a szakmán belüli csoportok tagjai, képviselői nem becsülik egymást, egymásra mutogatnak. Többnyire kevés az erőforrás, kicsi a lobbierő. Sokan elhagyják a szakmát, nem érznek benne jövőt.

Más volt a jövőkép

Megkockáztatom, hogy 20 éve a magyar épületgépészeknek – de legalábbis az abban az időszakban induló tervező és kivitelező kisvállalkozók ezreinek – más volt a jövőképe, az álma. A szívében és az eszében sokan sokkal többet reméltek, jobbra vágytak.

Ismerjük meg és el a múltunkat mélyebben, mondjuk ki, ami amúgy is itt lapul az ősz hajszájakban, az arckifejezésekben, a hanghordozásokban, a kabátzsebben összeszorított öklökben és a gazdasági társaságok mérlegeiben.

Persze, a helyzetet magyarázza az is, hogy milyenek voltak az ország fő tendenciái az elmúlt 20 évben. Mégis, a rossz kedvet, az ingerültséget, a panaszokat és a mögöttük meghúzódó okokat súlyos, változtatásra sarkalló jelként értékelem.

Mindenki felelős lehet

Ha le akarunk zárni egy korszakot, célszerű annak tanulságait áttekinteni.

Ha a szakma, de legalábbis annak sok ezer tervező és kivitelező – azaz a létesítést végző – kisvállalkozása a 20 évvel ezelőtti jövőképhez képest jelentős kudarcokat szenvedett el, komoly hiányokkal, problémákkal él, dolgozik, akkor annak belső okai is vannak. Valakik a szakmai közösségben tettek vagy nem tettek valamit. És ezért úgymond, „felelősek”.

Mi a felelősség? A legegyszerűbben: tetteink következményeinek elviselése.

Mekkora a felelőssége a szakmabelieknek, a szakmai szervezetek (egyesületek, kamarai tagozat) tagjainak és a szakmai szervezetek vezetőinek? Akik így vagy úgy hibáztunk – még ha ez nagyon elvontan is jelenik meg – felelősök vagyunk valamilyen mértékben a szakma mai állapotáért. Olyan értelemben – és ez a lényeg! –, hogy *a tetteink következményeit el kell viselnünk*

A következmények súlyosságát nem, az elvont felelősségünket viszont csökkenti az a társadalmi és gazdasági környezet, amiben az elmúlt 20 évben dolgoztunk, működtünk.

Felelősség a szakma szervezeteiben

A szakmában nagyjából százezren dolgoznak, ehhez képest az önkéntes tagságú egyesületek (szövetségek) összesített taglétszáma ezeröttszáz körül van. Ennek ellenére a szakmai szövetségek és a mérnöki kamara épületgépészeti tagozata tekinthetők a szakma „vezetőinek”, képviselőinek. Az épületgépészeti ágazatban vállalkozók és dolgozók ugyanis a szakmát érintő problémák megoldásában vagy érdekek, igények képviselőit nem számíthatnak más szervezetekre!

Mi jellemzi többé-kevésbé a szakmai szervezetek működését?

Alacsony vagy hullámzó aktivitás az érdekvédelemben. Gyenge belső kommunikáció és kohézió, alacsony taglétszám, kevés alulról jövő impulzus, többnyire passzív tagság. Az önkéntes tagságú egyesületekben alacsony tagdíjak, kevés erőforrás. És ahogy az egyik szövetség elnöke mondta nemrég: „A szakmai egyesületek egy része one man show”.

A szakmai szervezetek egymás közötti viszonyát pedig a széttagoztság, ritka párbeszéd és kevés egyetértés, esetenként elzárkózás, ellenségeskedés, bizalmatlanság jellemzi.

Mindent összeadva: gyenge az átlagteljesítmény.

A legjelentősebb probléma a szakma és a szakmai szervezetek többnyire gyenge érdekképviseleti teljesítménye.

Érdekvédelmi sikertörténetek

Talán az egyetlen szakmai csoport, amely az elmúlt 20 évben eredményesen képviselte érdekeit, a kéményseprők – sokak szerint a gáztervezők, gázszerelők és gázkazángyártók ellenében. Az ő sikerük – a szakmán belüli egyeztetés és a szakma más csoportjai súlyos kudarca.

Egy másik sikertörténet, ahogy a Magyar Épületgépészek Szövetsége az elmúlt nyolc évben látványosan felfejlesztette szolgáltatási, kommunikációs és érdekvédelmi kapacitását.

A szakmán belüli egyeztetés sikertörténete a GMBSZ szerkesztő bizottságának működése, ahol 2004 óta konszenzussal – magyarul egyetértéssel, megegyezéssel – születnek a döntések. De, a bizottságból kimaradt a kéményseprők képviselői szerve, vagyis velük nem jutottak egyetértésre. Meg is születtek a GMBSZ-nek ellentmondó kéményes szabályozások...

Ebből, és más korábbi esetekből is látszik, hogy ha a szakma átfogó, több belső szakmai csoportot is érintő problémáiban nincs egyetértés, megállapodás, a „lázadók”, a külön kijárók a többség érdekeivel ellentétes állásponttal jelennek meg a kormányzati hivatalokban. Nem egyszer sikeresen.

Mi a helyes és célszerű? Kölcsönös engedmények útján egyetértésre jutni velük vagy a lázadást megkockáztatni azzal, hogy nem vehetnek részt az egyeztetésben vagy részt vehetnek, de lesöprik az álláspontjukat az asztalról?

Szövetségek gyengeségeinek belső okai

A szövetségek vezetőinek többsége szabad- vagy munkaidejéből elvéve dolgozik a szakma ügyeiben és ennek költségeit is gyakran maguk finanszírozzák. (A MÉGSZ-ben hagyományosan még telefon- és útiköltség-térítés sincs.) Tiszteletet és köszönetet érdemel a döntő többségük, de az eredmények – a körülmények adta nehézségek ellenére is – minősítik a munkájukat. És, mint felelősöknek, el kell viselniük a gyakran mutatózó következményeket: közöny, bizalmatlanság, kevés támogatás és elismerés, alacsony taglétszám, nem ritkán negatív vélemény a szövetségekről, azok vezetőiről.

A szakmai szövetségek önkéntes tagjait (1500 fő) a szakma „civil bázisának” tekintem. Tisztelem azokat, akikben van annyi érdeklődés és elkötelezettség a szakma ügyei iránt, hogy hajlandóak belépni egy egyesületbe és ott évente tagdíjat fizetni. Ennek a civil bázisnak mintegy 20%-a jár el ezen egyesületeknek a közgyűléseire vagy más belső akarat- és érdekdefiniáló rendezvényeire. Ma ennek a mintegy háromszáz főnek – nevezhetjük „civil elitnek” – van a legnagyobb hatása a szakma civil mozgásainak irányára, intenzitására. A szövetségek rossz megítélése, következményként, mint felelősöket, őket is illeti, érinti, frusztrálja.

Negatív spirál

A szakma állapotáért azonban mindenki felelős lehet, aki művelte a szakmát az elmúlt két évtizedben és nem annak fejlődését, hó hírnevét szolgálta. Például valamilyen gyakorisággal rossz minőségben dolgozott, rosszul bánt az ügyfelekkel, nem támogatta javaslatával, tagdíjával a szakma fejlődését, összefogását, lobbijének növekedését. Ha nem ment el szakmai közéleti fórumokra, vagy elment, de hallgatott, belenyugodott a középszerbe.

Sokan azt hiszik, hogy nincs értelme vagy nincs szükség a szakmán belüli összefogásra vagy csak nem hisznek ennek eredményességében. Látni kell azonban, hogy a széthúzó, passzív és magának többnyire gyenge szakmai szervezeteket „kitermelő” közösség megoldatlan bajai és kudarcai – mint következmény a felelősökre – visszahullnak a közösség minden tagjára...

A szakmának olyanok a szervezetei, amelyeket megérdemel.

A szakma kisvállalkozói világából közöny, alacsony aktivitás és erőforrások áramlanak a szakma szervezetei felé – „cserébe” többnyire lanyha érdekvédelem, gyenge teljesítmény érkezik vissza hozzájuk.

Még ha vannak is ellentétes mozgások (pl. a MÉGSZ taglétszáma 2004-óta emelkedő tendenciát mutat), ez lefelé tartó spirál. A negatív tendencia megállítása és megfordítása – minden nehézség ellenére – elsősorban a szakmai szervezetek és azok vezetőinek feladata.

20 év után, kezdő lépésként, lehet, hogy ki kellene állni a szakmai szervezetek vezetőinek a szakma elé és valami ehhez hasonlót mondani:

„Tisztelt Kollégák! Az elmúlt 20 évben komoly gazdasági nehézségekkel és kormányzati ellenállással küzdöttünk, és tőletek sem kaptunk sok támogatást. Mégis sajnáljuk, hogy nem tettünk többet a szakmáért egyenként és együtt – *mert tehettünk volna többet is*. Kérjük a segítségeteket a szakma felemelkedését célzó megújított törekvéseinkhez.”

Ez lehetne a beismerés, a belátás és szerencsés esetben a határvonal is.

Mit tegyünk másképpen?

A szakmai szervezetek fejlődését fel kell gyorsítani és közöttük együttműködési, egyeztetési rendszert kell létrehozni.

A szervezetek életében a tagság növekedése valamint támogatásának és aktivitásának erősödése szempontjából kulcskérdés a belső demokrácia és nyilvánosság fejlesztése továbbá a profi irányítás és működtetés.

Az együttműködésre vonatkozóan alaptétel: jelentéktelen gittegyletek, „one man show-k” ne kapjanak szerepet a szakma ügyeinek irányításában. Bejegyzett, valódi tagsággal és szabályosan megválasztott vezetőkkel rendelkező egyesületek kapjanak helyet egy elvszerűen, szabályozottan és következetesen működő egyeztetési rendszerben.

De a lényeg a bizalom. Ennek érdekében első lépésként le kell mondani a kiélezett versenyről vagy ennek szándékáról. Verseny lehet a szervezetek között a tagokért, a pályázati vagy szponzori pénzekért stb, de ez csak olyan lehet, ami nem zavarja az érdekvédelmi együttműködést. „Élni és élni hagyni”, ez az első lépés – de ettől még nincs bizalom és összefogás. Ahhoz sok beszélgetés, egymás szándékainak, értékeinek, érdekeinek megismerése és megbecsülése, elfogadása kell. Csak erre lehet építeni eredményes érdekegyeztetést, közös érdekképviselési munkát, munkamegosztást.

Itt és most válaszút előtt állnak a szakmát vezető, képviselő szervezetek, de leginkább azok vezetői:

1. Valaki, valakik győznek közülük, mert azt hiszik, hogy akkor lesz a legeredményesebb a szakmai érdekképviselés, ha azt maguk megoldják.
2. Nem tud győzni senki, állandósul a csendes vagy heves hidegháború.
3. A demokratikusan működő, valódi tagsággal rendelkező szervezetek működőképes érdekegyeztetési és -képviselési rendszert hoznak létre.

Bár halk a hangja, a magyar épületgépész társadalom fordulatot vár.

Bozsó Béla ügyvezető

Magyar Épületgépészek Szövetsége